

HET SYSTEEM D'ONOFRIO

NICOLAS TAIANA

D'Onofrio HET SYSTEEM

OP HET KRUISPUNT VAN TOPVOETBAL,
BIG BUSINESS EN DUISTERE ZAKEN

BORGERHOFF
& LAMBERIGTS

INHOUD

WOORD VOORAF	7
HET BEGIN	15
DE SPELER	25
DE GEVANGENIS	39
DE MAKELAAR	51
VALSE FACTUREN	69
STANDARD	87
DE KEIZER	103
DOSSIER 24/04	121
DE GEHEIME GELDSCHIETER	137
DE FIXER	155
BEVEILIGING	171
DE METROPOOL	185
BIBLIOGRAFIE	205
DANK...	207
EINDNOTEN	209

WOORD VOORAF

Een boek schrijven is wat vreemd. Vooral wanneer het hoofdpersonage er niet aan wil meewerken. Niet dat we het niet geprobeerd hebben, zelfs per brief, maar ook na herhaald aandringen bleef onze vraag onbeantwoord.

Luciano D'Onofrio zit nu eenmaal zo in elkaar. Op zijn 67e zal hij ook niet meer veranderen. Geheimzinnig, altijd discreet. De man verkiest stilzwijgen boven grote verklaringen. Hij laat maar zelden in zijn kaarten kijken. Gewoonlijk neemt hij wel zonder aarzelen de telefoon op en peilt hij even naar de identiteit van de beller. 'Maar ik heb uw naam niet verstaan! Ik begrijp niet waarover het gaat,' stak hij van wal, de laatste keer dat we erin slaagden contact te leggen. Meestal duurt het gesprek nooit langer dan drie minuten. Zijn Luikse accent klinkt door in de korte antwoorden en zorgvuldig gekozen woorden, alsof die zich tegen hem zouden keren. En in de meeste gevallen wil Luciano D'Onofrio er in elk geval 'niet over praten'. Wat het onderwerp ook is. 'Ik hou niet van interviews. Dat is niets voor mij,' gaf hij eind 2009 toe in *La Nouvelle Gazette*. 'Ik wijs enorm veel verzoeken af. Men heeft al verschillende keren voorgesteld mijn levensverhaal te schrijven... Maar het antwoord is nee. Ik sta op mijn privacy. Ik bewaak mijn privéleven.'

Het was dus voorspelbaar. Hem proberen te ontmoeten loopt altijd uit op een verwoede strijd. Als hij er al eens in toestemt – wat gebeurt – stelt hij graag zijn voorwaarden: geen microfoon, geen opnames, enkel pen en papier. Zo houdt hij een slag om de arm bij de journalist en kan hij het mysterie in stand houden. François Brabant maakte het mee. De huidige hoofdredacteur van *Wilfried* schreef een van de zeldzame doorwrochte portretten van het fenomeen, maar zonder uitgebreide antwoorden te kunnen noteren uit de mond van de betrokkene. 'Zijn biografie moet nog geschreven worden,' stelde hij begin november 2014 in *Le Vif/L'Express*. 'En als een onverschrokken auteur er zich voor zet,

krijgt hij van tevoren te maken met honderd-en-een moeilijkheden. Want het leven van de beroemdste voormalige spelersmakelaar is als Brugse kant: vol gaten. Over die duistere delen, die hiaten hangt een mist die de betrokkene overduidelijk niet wil laten optrekken.'

Daarom duurde het bijna een jaar om alle puzzelstukjes te verzamelen. Lange maanden om de puzzel te leggen. Sommige stukjes kwamen voort uit intens speurwerk, tot in de stoffigste archieven van België, Frankrijk, Italië en Portugal. Andere zijn de vrucht van tientallen gesprekken en honderden uren onderzoek. Fragmenten uit het traject van Luciano D'Onofrio die zich samenvoegden met eerder afgenomen interviews, in de loop der jaren gemaakte reportages, vooral op de bladzijden van het driemaandelijkse tijdschrift *Wilfried* of in de kolommen van het maandblad *Sport/Foot Magazine*. Niet omdat er een mensenjacht werd gehouden, maar het was nu eenmaal haast onmogelijk in de voetbalwereld om te gaan zonder de naam D'Onofrio te horen vallen. Alsof hij de spin in het web was. Hij werd zowel gevreesd als bewonderd, en er werd vaak ook over hem gefantaseerd.

Alle stukjes samen vormen een totaalbeeld, een tegelijk fascinerend en hobbelig parcours, dat tot op vandaag slechts ten dele werd verteld. Het was hoog tijd die fragmenten te verzamelen, alle zwarte gaten te onderzoeken. Dit boek past in een groter kader, in samenwerking met journalisten Thomas Bricmont en David Leloup. Sommigen zullen zich afvragen waarom het nu geschreven moest worden, nu Luciano D'Onofrio de zeventig lentes nadert. Hij, de oudgediende van FC Porto, van Standard Luik en Royal Antwerp FC. Hij, de oud-bemiddelaar bij transfers van de grootste vedetten in het voetbal. De vraag is eerder: waarom werd het niet eerder geschreven?

Hij zegt het zelf: zijn leven zou een film kunnen zijn. Het heeft inderdaad alles van een Hollywoodscenario. Luciano D'Onofrio, de raadselachtige drager van drie voornamen – Licio voor de burgerlijke stand, Lucien voor de Franstaligen, Luciano voor alle anderen – die zich zelf laat voorstaan op verschillende persoonlijkheden, die zegt dat hij zich

overal thuis voelt: in Luik, in Porto, in Milaan, in Parijs, in Marseille. Zovele scharniermomenten hebben de man vorm gegeven, de ondernemer naar boven gehaald. 'Luik bekleedt daarin zeker een bijzondere plek, want dat staat voor de kindertijd en de jeugd,' vertelde de 'overtuigde Europeaan' half november 2019 in *Le Soir Magazine*. Lange tijd had hij maar één thuis: het huis van zijn moeder, in Ans, de gemeente in de Luikse rand waar hij opgroeide.

Hij werd in Italië geboren en kwam als jongen naar België. In Portugal kreeg hij zijn roeping, toen het beroep van makelaar nog niet bestond. In het land van Vasco da Gama bouwde hij een koninkrijk, een reputatie en een netwerk op waarop vele van zijn tijdgenoten jaloers zijn. Begonnen met niets of heel weinig stootte hij op volle snelheid door naar de top. Hij droeg het embleem van FC Porto, had lang haar en lange tenen toen hij in 1987 de Beker voor landskampioenen omhoog stak, amper 32 jaar oud. Hij was kind aan huis bij de bonzen van het voetbal van de jaren 1990: toekomstig Italiaans premier Silvio Berlusconi van AC Milan, kortstondig minister Bernard Tapie van Olympique Marseille (OM), die hem als zijn beste vriend zag. 'Hij beheerste de kunst de juiste contacten te leggen. Ik weet niet hoe hij het deed, maar hij was altijd dikke maatjes met de belangrijkste mensen,' zegt Émile 'Milou' Delsaer, zijn jeugdtrainer bij RFC Tilleur, die zijn rentmeester zou worden, en zijn ogen en oren in de kleedkamer van Standard Luik. 'Als de paus erbij zou zijn geweest, ben ik er zeker van dat hij met hem een vriendschappelijk praatje gemaakt zou hebben.'

Standard, dat was zijn verdienste, zijn grootste gloriemoment. Zijn verdienmodel ook. In 1998 redde hij de club van de ondergang, dankzij de diepe zakken van Robert Louis-Dreyfus, een rijke Frans-Zwitserse erfgenaam, en kon hij zijn adelbrieven voorleggen aan dit monument van het Belgische voetbal. In de mythische thuisbasis Sclessin liet Luciano D'Onofrio zijn beschermelingen opdraven: Steven Defour en Axel Witsel ontvingen de trofee voor beste speler uit handen van zijn voormalige cliënten Zinédine Zidane en Didier Deschamps. De politici stelden zich voor in de loges en bespraken er de akkoorden die de toe-

komst van Wallonië bepaalden, terwijl de ondernemers met champagne aan het klinken waren. De meest invloedrijke beleidsmakers waren regelmatig aan de zijde van de huisbaas te zien: premier Yves Leterme, federaal minister Didier Reynders, de socialistische eminentie Michael Daerden, Waals minister Jean-Claude Marcourt.

Luciano D'Onofrio kon rekenen op bondgenoten in alle partijen. Of alle partijen waren zijn bondgenoten... het is maar hoe je het bekijkt. En zolang zijn club won, leken al zijn juridische zaakjes op orde. Het feestje moest niet bedorven worden. De in Toulon, Bordeaux, Parijs en Marseille veroordeelde makelaar had al gauw een systeem van duistere inkomsten en offshore constructies opgezet. Jarenlang voedde hij dat systeem onophoudelijk en hanteerde hij dezelfde methodes, ondanks de terechtwijzingen. Zijn gangen nagaan kwam vanaf dan neer op een verkenning van 'heel het spectrum van de internationale witwassen', zoals een magistraat het uitdrukte tijdens het tweede boekhoudschandaal van Olympique Marseille. De zaak leverde hem overigens een beroepsverbod op, maar hij slaagde erin dat te omzeilen. Net zoals hij een proces voor de correctionele rechtbank van Luik vermeed toen hij tijdens zijn periode bij Standard werd beschuldigd van witwassen en valsheid in geschrifte. Onvermoeibaar ontkende hij de feiten die hem werden aangewreven.

Het verloop van zijn bijzondere parcours nagaan betekent ook voor hindernissen komen staan. Niet meteen onoverkomelijke obstakels, maar hindernissen die hij soms zelf had opgeworpen. In België, en meer bepaald in Luik, komen de tongen niet los als het over hem gaat. In de loop van dit onderzoek passeerden mensen van alle slag de revue: kennissen die akkoord gingen om het over hem te hebben en daarna met hem bespraken wat er werd gezegd, vrienden die groen licht gaven, hem daarna om toestemming vroegen en het deksel op de neus kregen, en vervolgens de afspraak afzegden, want ze wilden niet het risico lopen zijn toorn over zich af te roepen. Anderen toonden hun ergernis, deden alsof ze opstapten of ophingen omdat het toch niet erg fair was om oude koeien uit de sloot te halen. Tijdens die lange maanden van het onderzoek nam Luciano D'Onofrio ook het voortouw: hij nam de

telefoon en vroeg zijn vrienden om hun mond te houden of hij contacteerde een collega-journalist om zijn beklag te doen.

De omerta beperkt zich niet tot de omgeving van Luciano D'Onofrio, maar heerst al tijden in het besloten milieu van het voetbal. Het is een klein wereldje waarin iedereen iedereen kent, maar waarin niets, of bijna niets, met open vizier en het bewijs in de hand wordt gezegd. Die zwijgzaamheid voedt allerlei verhalen. Zo worden Luciano D'Onofrio transfers toegedicht waar hij van ver noch dichtbij bij betrokken was. Hij wordt ook niet geassocieerd met de mafia louter omdat hij regelmatig in het gerechtelijk nieuws figureert en een Italiaans paspoort heeft. Je voor hem interesseren zou dus gevaarlijk zijn. Toch blijft de enige bekende bedreiging die door zijn advocaat Paul Delbouille: 'Uw boek zal door een zeef worden gehaald,' waarschuwde hij op een middag in september 2022. 'Er zullen zoveel gerechtelijke procedures volgen als nodig is.' Toch vond de advocaat het niet nodig te antwoorden op een vragenlijst die hem per mail werd overgemaakt in een laatste poging een reactie te krijgen. Hij stuurde gewoon een brief om aan te klagen dat hij dit boek 'misplaatst, dwaas en zelfs zielig' vond, om er dan naar te verwijzen als een 'waar moordcontract'.

Zo is het dus gemakkelijker te begrijpen hoe zeldzaam de doorwrochte portretten zijn. Ze zijn op de vingers van één hand te tellen. Het wantrouwen van sommige gesprekspartners is ook heel begrijpelijk. Omdat Luciano D'Onofrio een invloedrijk iemand blijft, wiens macht zich niet beperkt tot het al te bekrompen wereldje van het voetbal. Zelfs als hij niet aanwezig is, is hij er op de een of andere manier altijd toch wel een beetje. Zelden in een officiële hoedanigheid, altijd in vertrouwen. 'Hij was betrokken bij veel transfers. Soms wisten de betrokkenen niet eens dat hij ertussen zat, zo discreet was hij,' legt Ricardo Sá Pinto uit, een icoon bij Sporting Portugal in Lissabon, die door Luciano D'Onofrio werd overhaald om in 2006 naar Standard Luik te komen.

We moeten hem ook weer niet te veel willen toedichten. Luciano D'Onofrio is er vooral in geslaagd zich onmisbaar te maken, zich op te werpen

als een noodzakelijke tussenpersoon. De in voetballers gespecialiseerde makelaar bracht ook zakenlui met elkaar in contact. Hij was het die Bernard Tapie voorstelde aan François Fornieri, medeoprichter van het farmaceutische bedrijf Mithra, of aan Stéphane Moreau, het gezicht van de politiek op z'n Luiks, een prominente Luikse socialist die de baas werd van Nethys, een met controverse overladen groep. Met het ene oog op de bal en het andere op de zakenwereld investeerde Luciano D'Onofrio in het festival Les Ardentes, in vastgoed, in biotechnologie, in horeca en in privébewaking. Hij weefde zijn web in alle mogelijke sectoren.

De waarheid ligt immers niet alleen op de grasmat. Meer dan om het even welke sport brengt het voetbal veel belangen samen, of die nu economisch, politiek of maatschappelijk zijn. Het resultaat is een beladen cocktail, vaak onder woorden gebracht met de benaming 'voetbalbusiness'. Luciano D'Onofrio is zonder twijfel een van de meest typische vertegenwoordigers daarvan. Waar de gewone burger er trots op kan zijn om in zijn nationale ploeg te kunnen rekenen op spelers als Hazard, De Bruyne of Lukaku, maakt Luciano D'Onofrio deel uit van de cultfiguren van een markt waarin alles mogelijk lijkt. Zijn verhaal is dat van de ongebreidelde corruptie in het voetbal van de jaren 1980 en 1990, toen bonussen en vergoedingen van hand tot hand gingen en regels niet meer dan een vaag idee waren. Vervolgens belichaamde hij, als een echte pionier in die kringen, de professionalisering ervan, het toppunt, en droeg hij bij aan de massale komst van buitenlands kapitaal en het gebruik van het derde deel-eigendom, waarbij voetballers opgedeeld worden in activa, alsof ze louter beursgenoteerde producten zijn om op te speculeren.

Het verhaal van Luciano D'Onofrio is ook een schets van de maatschappij waarin hij leeft. Het Portugal van na de dictatuur, het surrealistische België, het heroplevende Wallonië, Vlaanderen en de metropool Antwerpen. Het is een duik in het gastland van deze Italiaanse mijnwerkerszoon, een afstammeling van immigranten zoals zovele anderen die in Henegouwen of Limburg belandden. Het is een schets van het Luik van toen, in de dulle jaren waarin de mijn de bron was van alle

leven in de hele streek. Het is het relaas van het Luik van het nieuwe millennium, van Standard dat kampioen speelde en van eindeloze avonden in Le Carré, het zenuwcentrum van het feest, in het hart van wat terecht *la cité ardente* wordt genoemd, 'de vurige stede'. Tot slot is dit het verhaal van het Luik van vandaag, gedragen door reconversieprojecten, veranderd in een eeuwige werf en regelmatig bekritiseerd om zijn 'ons-kent-ons'-mentaliteit, een erfenis uit zijn verleden als prinsbisdom, die onverbreekelijke banden smeedt onder zijn beleidsmakers.

'Mijn leven is, zoals dat van iedereen, een opeenvolging van goede en slechte tijden. Er zijn mensen die hun leven beginnen met problemen en er zijn mensen die hun leven ermee beëindigen,' zei hij, in april 2009 in het tijdschrift *Menzo*. 'Ik heb mijn plannen nooit van de daken geschreeuwd, maar alles zat heel duidelijk in mijn hoofd.' We hopen dat dit boek dezelfde helderheid schenkt aan wie het leest.

HET BEGIN

‘Sommigen zeiden tegen me: “Maar waarom zeul je dat ventje, dat mijnwerkerszoontje, met je mee?” Jaren later zag ik diezelfde lui, politici van de stad Luik, zijn kont likken.’

Henri Depireux, mentor (en dichter)

Naar verluidt heeft iedereen zijn ‘stek’ in de wereld. Een plaats waar we ons zoals nergens anders thuis voelen. Wat ook de afstand is die ons scheidt, hoe weinig tijd we hebben, hoezeer heimwee ons ook in zijn greep heeft, we keren er altijd naar terug. Voor Licio D’Onofrio is het misschien wel dit. Deze plek. Lang heeft hij er niet gewoond, maar ondanks alle plekken waar hij terechtwam lijkt hij nooit echt het dorpje te hebben verlaten dat bestaat uit een paar honderd zielen.

Hoog op een heuvel, tussen Rome en Napels, in de gemeente Castel-forte, kijkt Suio Alto uit over de vallei van de Garigliano. Het water van de rivier die beneden door het dal kronkelt, is tot 60 °C warm. Die heetwaterbronnen, al bezocht in de tijd van de Romeinen, vormden een verplichte tussenstop voor de pelgrims van Jeruzalem naar Santiago de Compostela. Naar het schijnt liggen in het water nog steeds de ruïnes van het privébad van Nero, de waanzinnige keizer en muziekliefhebber. Als de wolken aan de horizon verdwijnen, wordt de zee zichtbaar, zo’n tiental kilometer verderop.

Licio kwam daar, in het zuiden van Lazio, op 19 april 1955 krijsend ter wereld als vierde spruit in een gezin van vijf. Na zijn zussen Bianca en Maria, na zijn broer Domenico en voor de vijfde, Claudio, die als enige niet op Italiaanse bodem is geboren. De traditie wilde dat hij de

naam van zijn grootvader zou krijgen en Alarico zou heten, naar de Visigotenkoning die het lef had Rome, de Eeuwige Stad, te plunderen. Passie besloot er anders over. Licio was de voornaam van een geboren doelpuntenmaker, de geduchte aanvaller van een naburig dorp, iemand die nooit in eerste klasse speelde, nooit de kleuren droeg van de *Squadra Azzura*, het nationale team. Ook was hij nooit de koning van wat voor volk dan ook, maar zijn reputatie op de lokale voetbalvelden was groot genoeg om vader Francesco ertoe te brengen hem te eren op het moment dat hij zijn zoon liet inschrijven in het bevolkingsregister.

Francesco leverde geen half werk. Hij hield van het voetbal, maar liep nog meer warm voor de wielerkunsten van *campionissimi* Gino Bartali en Fausto Coppi. In zijn vrije tijd speelde de muzikant gitaar en mandoline en hij droomde ervan dat zijn kinderen hem zouden navolgen. Het festival van San Remo, de hoogmis van het Italiaanse lied die door de Rai werd uitgezonden, was elke winter vaste prik in de huiskamer van de D'Onofrio's. De oudste van de broers was genoemd naar Domenico Modugno, de vertolker van *Nel blu dipinto di blu* (internationaal bekend als *Volare*), de jongste naar Claudio Villa, een ander radio-icoon in de Laars. De traditie kon op de schop. *La mamma* Eleonora kon lezen noch schrijven, maar dat gaf niet: zij had de broek aan. Ze runde het huishouden en gaf Maria, Bianca, Domenico en Licio te eten. In feite brachten ze allemaal de eerste jaren van hun leven ver van de invloed van de patriarch door.

Het verdrag zou het lot van generaties bepalen. Aan het einde van de Tweede Wereldoorlog zag de toekomst er niet overal rooskleurig uit. Er moesten steden heropgebouwd worden, economieën hersteld. Het evenwicht moest nog gevonden worden. In België zagen de kolenmijnen hun arbeidersaantallen dalen. Volgens premier Achiël Van Acker was dat een echte 'strijd' die gewonnen moest worden. Hij was vastbesloten de tienduizenden mijnwerkers die de belangrijkste energiebron van het

koninkrijk verwaarloosden, de handen uit de mouwen te laten steken. Het moet worden gezegd: het werk was gevaarlijk, zwaar en slechtbetaald.

Italië was de perfecte bondgenoot. Het land, dat worstelde om te herstellen van Mussolini's fascisme, had geen steenkool, maar wel genoeg beschikbare arbeidskrachten om die te delven. De 'kolenakkoorden', zoals ze toen werden genoemd, werden in juni 1946 getekend en een jaar later bevestigd. Elke week stuurde Italië 2000 arbeiders in ruil voor 200 kilo steenkool per hoofd. Mannen in de bloei van hun leven stapten zo op de trein naar dat verre land, begrensd door Frankrijk, Duitsland en Nederland. *Belgio*. Het echte noorden. Een reis zonder onmiddellijk vooruitzicht op een terugkeer.

Zoals zovele anderen emigreerde Francesco D'Onofrio in zijn eentje. Zijn trein hield halt in Luik, het zelfverklaarde vorstendom, toepasselijk de 'vurige stede' genoemd, waar kolenmijnen in overvloed waren. Hij kwam terecht in kolenmijn Patience et Beaujonc, een bijna lyrische naam, als de activiteiten daar niet op ruim 1000 meter diepte zouden plaatsvinden. De mijn... Tunnels, galerijen, nog meer tunnels, en overal dezelfde muffe geur. Buiten, ommuurde kampen, barakken waar de vaders al gauw het gezelschap zouden krijgen van vrouw en kinderen. 'Ze kwamen aan met de zon in hun hoofd en liedjes in hun keel. Ze gingen lachend de put in en kwamen huilend weer boven,' schreef Girolamo Santocono in *Rue des Italiens*, een boek gebaseerd op zijn eigen ervaringen.

Wielierliefhebber Francesco kreeg wel de kans om de finish bij te wonen van een van de oudste wielervedstrijden, *La Doyenne*: Luik-Bastenaken-Luik. Dat was toch al iets. Hij had ook een andere trein kunnen nemen en in Marcinelle beland zijn, waar hij dezelfde weg op had kunnen gaan als zijn 136 landgenoten die op de lange lijst van slachtoffers van de ramp in het Bois du Cazier terecht kwamen. Op 8 augustus 1956 kwamen 262 mannen om in de vlammen van een gigantische brand. Achiël Van Acker bezocht wel de site, vergezeld door koning Boudewijn, maar hij bracht niemand meer levend boven. De ramp, die voor altijd herinnerd zal worden als de ergste ooit, maakte een eind aan

de bilaterale overeenkomst. Het was één ramp te veel. Italië stuurde geen arbeiders meer, België zocht ze ergens anders. Sommigen bleven, anderen gingen weg.

Ter plaatse werden de arbeidsomstandigheden langzaam maar zeker beter. De levensomstandigheden ook. In 1958 verwelkomde Francesco eindelijk zijn vrouw Eleonora en hun vier kinderen. Claudio zou later pas komen. Het verenigde gezin vestigde zich in Ans, in een rustige straat: de Branche Planchard. Licio was nog maar drie lentjes oud.

In Ans, aan de rand van Luik, werd Licio al gauw 'Lucien', aangepast aan het Frans, gemakshalve voor de een, uit luiheid voor de ander. Franstaligen kunnen niet goed voornamen vertalen die ze niet kennen en die niet op hun eigen namen lijken of op de meer traditionele namen van deze zuiderse diaspora op hun grondgebied. Het werd dus *Lucien*. Dat klonk vertrouwd. En omdat hij zo schattig was en onopgemerkt kon blijven in het kielzog van de ouderen, werd er een adjectief aan toegevoegd. *Le petit*. De kleine. En ze lieten een letter vallen, want als je in Wallonië niet familiair doet, is dat omdat je boos bent. Het werd dus *le p'tit Lucien*.

In de spaarzame interviews herinnert hij zich een 'uitzonderlijke kindertijd'. De D'Onofrio's zwommen niet in het geld, maar ze wisten zich goed te redden. Hij herinnert zich een zachte, warme en mooie moeder, die hem altijd Licio noemde. Eleonora zorgde weer voor het huishouden, kookte lekker en natuurlijk op zijn Italiaans: pasta, veel pasta, of groenten uit eigen tuin. Aan haar tafel zou ze later Bernard Tapie ontvangen, of Alen Bokšić, het voetbalicoon uit de jaren 1990, zelfs zonder hen te kennen. Een eenvoudige vrouw, die haar kinderen waarden bijbracht die al net zo eenvoudig waren: familie, werk, respect. Tijdens de week werkte vader 's nachts en dook hij alleen op rond etens-tijd. In het weekend nam hij het over en als het nodig was, deelde hij een klap uit. Thuis spraken de D'Onofrio's Italiaans. Buitenshuis leerden de kinderen Frans en spraken ze zelfs een beetje Waals.

Maar *le p'tit Lucien* was niet voor niets naar een voetballer genoemd. Op zijn tiende, op 26 juni 1965, kreeg hij zijn eerste lidkaart bij FC Ans, de plaatselijke club. Daar speelde ook zijn broer, die voor de Franstaligen 'Dominique' werd. Claudio, herdoopt tot 'Claude' of 'Claudy', sloot zich natuurlijk bij hen aan. Op zijn veertiende stopte Luciano D'Onofrio met school, volgde hij in het spoor van zijn oudere broer en bekwaamde hij zich, net als hij, in automechaniek. De twee broers waren onafscheidelijk. Ze scheelden precies twee jaar, op één dag na. 'Mijn vader keerde maar één keer per jaar terug [naar Italië], in de zomer. Daarom zijn mijn broer en ik in april geboren,' grapte Dominique in het tijdschrift *So Foot*.¹ Dominique was de grappenmaker, die hard praatte en lachte, de bij iedereen geliefde vrolijke frans. Luciano was meer de gereserveerde jongere broer, van nature discreet en netjes. Hij had lang steil haar, was mooi gekleed en had altijd meisjes achter zich aan zitten.

Samen gingen ze op woensdagmiddag naar het jeugdhuis in Loncin, en naar de bistro-bioscoop Le Rio. Ze deelden met Michel Daerden, toekomstig minister en burgemeester van de gemeente, een passie: tafelvoetbal, 'kicker' zoals ingewijden zeggen, of 'baby-foot' zoals de Fransen zeggen. Luciano en Michel vormden een onklopbaar duo en speelden op vrijdagavond toernooien. Michel was flitsend snel vanuit de pols, Luciano was de meest verbeterde. De twee tieners smeedden een band voor de eeuwigheid. 'Wij zijn met elkaar verbonden door deze oude vriendschap uit Ans,' zou Michel Daerden toegeven in *Sport/Foot Magazine*.² Toen Luciano Standard Luik weer aan de top bracht, belichaamde Michel die bijzondere vorm van het salonsocialisme dat deze levensgenieter, vrouwenversierder en liefhebber van dure auto's op luchtige wijze vertegenwoordigde, met een gelukzalige glimlach en een soms zo trage manier van spreken dat zijn staat van dronkenschap gemakkelijk geraden kon worden. Het publiek kende hem als 'Papa' vanwege de onnavolgbare stijl waarmee hij zich regelmatig met meditatie en dromerige televisieoptredens in de huiskamer van Franstalige gezinnen nestelde, alsof hij er deel van uitmaakte.

Op deze beruchte vrijdagavonden viel een andere gast op. Henri Depireux, een flamboyante figuur uit het voetbal van toen, bracht hele nachten door met anderen te verslaan met tafelvoetbal. Bijgenaamd de *King* werd hij op zijn zestiende leeftijd prof bij de groten. Hij won drie keer op rij het Belgische kampioenschap en versloeg in 1969 Real Madrid in de kwartfinale van de Beker der landskampioenen, de elite van de Europese competities, in de kleuren van Standard Luik. *Le p'tit Lucien* daarentegen kwam amper boven de tafel uit. 'Ik was verschillende keren Belgisch kampioen kicker. Ik heb dat lang verborgen gehouden, want dat kwam niet erg professioneel over,' aldus Depireux, enkele jaren voor zijn overlijden op 8 april 2022. Luciano keek met grote ogen naar hem op, luisterde naar hem, volgde hem overal. Hij bestookte hem met vragen, vergezelde hem op training. Henri Depireux verwende de jongen, nam hem onder zijn hoede, maar ontzag hem niet. Hij was niet echt een vriend, maar meer dan een supporter, ondanks hun leeftijdsverschil van elf jaar. 'Hij was een beetje mijn mascotte, hij was altijd bij me. Vijftig jaar lang zijn we nooit van elkaars zijde geweken. Sommige mensen zeiden tegen me: "Maar waarom zeul je dat ventje, dat mijnwerkerszoontje, met je mee?" Jaren later zag ik diezelfde lui, politici van de stad Luik, zijn kont likken.'

Luciano had misschien geen radde tong, maar wel een neus voor zaken. Henri had een winkeltje, Depireux Sports, in een galerij op de Place Cathédrale, in het centrum van Luik. Hij had er al een verkoper, maar Luciano bood hem zijn diensten aan in ruil voor een salaris 'van niks', aldus Henri. De zaak, gelegen tegenover een platenwinkel, was een verzamelplaats voor de voetbalfans van buiten de stad. Dat soort winkels werd zeldzaam. Achter zijn toonbank verwelkomde *le p'tit Lucien* de klanten met de glimlach, met het juiste praatje, de juiste grap. Hij gaf advies, vaak met humor. Voor de ruigste spelers had hij de scherpste noppen, voor de balkunstenaars het zachtste leer. Of hij luisterde naar de ouderen: de meest dwaze verhalen, de kromme of scherpe analyses, de roddels van allerlei aard. Hij leerde de microkosmos van het voetbal kennen. Zijn gezicht werd vertrouwd.

Luciano slaagde er zelfs in om door te dringen tot de besloten kring van spelers van het grote Standard, zoals Léon Jeck, Jacky Beurlet en Jean Thissen. Allemaal waren ze drie keer op rij kampioen, allemaal overwinnaars van Real Madrid in 1969. 'We gingen samen op vakantie, met onze vrouwen. We stonden elkaar heel na. Ik weet niet hoe hij erbij raakte, maar Luciano maakte deel uit van de groep. Hij was onze vriend,' zegt Jean Thissen. De linksback van een van de meest succesvolle teams van de Rouches vertelt: 'Luciano reisde met ons mee in de bus, of maakte de trip in de auto met onze vrouwen. We waren vrij dik met elkaar. Hij was erg jong. Hij was toen al een groot supporter van Standard en ik denk niet dat er enige berekening van zijn kant was. Het was een groep vrienden zonder bijbedoelingen en pas daarna, toen hij naar Portugal ging, stelde hij zich open voor het werk dat hij sindsdien uitoefent.'³

Dus de Rouches-familie verwelkomde een nieuw lid, en het adresboek werd weer wat dikker. Luciano klom in de auto van de echtgenotes, ging naar de derby's en beleefde van zo dichtbij mogelijk het gouden tijdperk van het Luikse voetbal. Standard, Club Luik en Tilleur, dat net naar de tweede klasse was gedegradeerd, speelden tegen elkaar voor tienduizenden mensen. Dit was het tijdperk van de 'voetballers na het werk': niet altijd profs, maar niet noodzakelijk amateurs. De wedstrijden werden gehouden op zondagmiddag, een paar uur van elkaar, op slechts een paar honderd meter van elkaar.

Tilleur grenst aan Sclessin, de thuisbasis van Standard, met de voeten in de Maas, onder aan de steile hellingen van Saint-Nicolas. Het was in deze andere mijnstad, in het hart van de Luikse staalindustrie, dat *le p'tit Lucien* zijn grenzen verlegde. Sleutelen aan auto's was een voorwendsel, voetbal zou zijn roeping worden. In 1972, de jongen was toen zeventien, plantte hij zijn voetbalschoenen in Tilleur, in het hol van de Métallo's. Hij bleef er één seizoen en speelde linksbuiten in de juniorploeg.

‘s Avonds bruiste Luik. De vurige stede maakte haar reputatie waar als openlucht nachtclub. Zelfs spelers uit Antwerpen, Limburg en de hoofdstad zakten af naar Le Carré, het zenuwcentrum van het nachtleven, doorkruist door bars, kroegen en geplaveide straten. De voetballers gingen uit in de Maxime, in de rue du Pot d’Or. Er werden slows gedanst, rock-’n-roll... Het was de dancing die hot was. Legendarische Rouches Wilfried Van Moer en Roger Claessen waren er stamgasten, de Harlem Globetrotters en Johnny Hallyday kwamen er een kijkje nemen. ‘Le Carré was meer dan nationaal bekend, zelfs internationaal,’ vertelt *King* Henri Depireux, die zijn bijnaam in de buurt verdiende door zijn vermogen om het einde van de speeltijd te fluiten, desnoods met zijn vuisten en wat druk.

In de nasleep van de golden sixties was Luik een en al opwindning. ‘Dit was Amerika,’ vertelt Amedeo Candeloro, die de koffie achter in zijn restaurant La Main à la Pâte betaalt. ‘Mensen kwamen van overal. Er waren clubs, dancings, maar ook fabrieken, kolenmijnen... Er was een ongelooflijke drukte!’⁴ Amedeo is een dandy, een echte. Met zijn magnetische charme, in zijn felblauwe pak en zijn haar in de gel begroet hij met een langzame vingerbeweging en een lichte glimlach zijn werknemers en klanten. Hij geeft een kus, vraagt hoe het ermee gaat in het leven, naar de vriend, de vriendin, de kinderen. ‘Wij overleven, in ellende,’ zegt de bijna negentigjarige ironisch, die bijna zeventig jaar in Luik is, maar nog steeds zijn r’s rolt alsof hij pas gisteren is aangekomen. De winkeliers naast de deur noemen hem ‘de man met haast’. De baas zelf is niet van plan de handdoek in de ring te werpen.

La Main à la Pâte, een instituut in het stadscentrum, in de rue Saint-Paul, telt meer dan een halve eeuw geschiedenis. In het begin heette het restaurant Chez Amedeo, l’Adriatique, als eerbetoon aan de roots van de eigenaar, een herder uit de bergen van de Abruzzes, die in ballingschap ging naar Quaregnon en vervolgens naar Luik. In de jaren 1960 zwoegde de jonge Amedeo echt hard: zes dagen op zeven in de mijn, de zevende in de horeca, als afwasser en commis de cuisine, voordat hij de sprong waagde. L’Adriatique werd de club van politici en sporters, en al gauw

die van Luciano D’Onofrio. Toen deze laatste een invloedrijke manager werd, kreeg hij in het restaurant telefoontjes van Bernard Tapie, die ook langskwam om te genieten van pizza’s, ossobuco en spaghetti al dente.

Amedeo Candeloro kon de vader van Luciano zijn, maar hij genoot van het gezelschap van *le p’tit*. Ook zij zouden nooit uit elkaar gaan. Ze gingen samen naar voetbalwedstrijden in eerste klasse, kwamen ‘altijd te laat’, maar raakten ‘altijd overal binnen’, feliciteert Amedeo zichzelf. Luciano volgde hem in de loges van de stadions en kwam meestal opdagen met zijn vriend Gianni Marzano, beter bekend als Claude Michel, eentje uit de golf van Belgische zangers uit de jaren 1970 die hun pen in rozenwater doopten, met Frédéric François – nog een Luikse Italiaan – als megafoon. Kinderen van immigranten, met lang haar, die stijl en Italiaanse romantiek cultiveerden, maar zodra ze in het stadion waren, bestelden ze friet met mayonaise.

Midden juli werd de culturele mix telkens even on hold gezet als de D’Onofrio-clan opnieuw aanknoopte met hun roots. Dat gebeurde in hun plaats van herkomst, het kuuroord Suio Alto. Luciano en Dominique probeerden er weer Licio en Domenico te zijn. Ze speelden er *calcetto*⁵, voetbaltoernooien van vijf tegen vijf, maar ze werden er altijd *i belgi* genoemd, de Belgen. Dominique zette met kracht de aanval in, Luciano speelde op het middenveld met sluwheid en doorzicht. Zonder de bal gaf hij soms de indruk ergens anders te zijn. Als hij hem aan zijn voeten had, toonde hij zijn visie op het spel. Zijn ploegmaats vergeleken hem met AC Milan-legende Gianni Rivera. Hijzelf zei dat hij geïnspireerd was door Johan Cruyff, die een revolutie van het ‘totaalvoetbal’ teweegbracht in de sport der sporten.

Zoals zo vaak maakte Luciano er zich met slechts een paar woorden van af. Hij had er gewoon twee om zijn kameraden te feliciteren: ‘*Giocato bene*.’⁶ In de kleedkamer blies hij urenlang zijn lange haar uit met twee borstels tegelijk. Zijn broer had de douches allang verlaten. ‘Domenico was enthousiast. Hij leek erg op zijn vader, een zachtvaardige man,’ vertelt neef Mario Di Bello in *Sport/Foot Magazine*.⁷ Francesco had de bijnaam